

Näringsutveckling inom reindriften i Troms
Förväntningar på Norska myndigheter
Åsa Larsson Blind, ordförande SSR
28 augusti, 2019

Renskötseln är och har alltid varit gränsöverskridande, speciellt i förhållande till upprättade landsgränser och även i förhållande till nationella administrativa gränser som kommuner, fylken och län. Renskötseln har till skillnad från de gränserna sina egna gränssättningar och dessa bör respekteras. Renskötselns gränslöshet ur ett statligt nationellt perspektiv ställer stora krav på de system som nationellt byggts upp runt omkring renskötseln. Dessa system syftar till att förvalta rennäringen. Men grundläggande förutsättning för att dessa system ska få önskad effekt är att de utformas tillsammans med renskötseln och utifrån renskötselns behov. Utan renskötselns egen kunskap och inflytande så är det lätt att hamna snett, det har vi sett många exempel på under historien.

Att samebyar och distrikt har områden på båda sidor om gränsen är en utmaning för de nationella regelverken och de myndigheter som anses ha ansvar för frågorna. Vi hör talas om svensk ren och norsk ren, vilket ger en missvisande bild. Det är en bild utifrån vilken stats ansvariga myndigheter berörda renskötare/sameby/distrikt anses höra. Men vi behöver lyfta blicken och vara mer flexibla än så. Här bör man helt enkelt förhålla sig till samtliga de som har betesområden och inte gör onödvis skillnad på distrikt och samebyar. Renskötseln har alltid funnits i dessa områden och bör ses i ljuset av det och de system och regelverk som utformas bör ha det med sig.

Det krävs nära samarbete och samordning mellan myndigheter, mycket mer än idag. Sedan är det en utmaning för myndigheterna i Norge och Sverige att utforma ett sådant effektivt samarbete som möjliggör och underlättar för samebyar och distrikt och deras förutsättningar att nyttja sina områden på ett bra sätt. Det bör vi erkänna. De nationella systemen är utformade att sluta vid landsgränsen, så detta ställer krav.

Nationella och regionala myndigheter, inklusive Sametingen bör tillrättalägga dialog och samarbete och överbygga skillnader i systemen, så att renskötsel på båda sidor om de statliga gränserna får tillgång till det stöd som behövs när man ska röra sig mellan de båda nationella systemen under olika delar av året.

Vi bör uppmärksamma den arbetsbörda som ligger på de renskötare som bedriver renskötsel i gränsområdena. Det är krävande att förhålla sig till flera nationella system, lagar och regelverk. Och här bör ansvariga myndigheter kunna underlätta möjligheten för renskötseln att få information och delta på ett bra sätt.

Vad gäller näringsutveckling för renskötseln så är en grundläggande förutsättning att man har tillgång till sina marker. Det måste finnas på plats för att man sedan ska kunna prata om förutsättningar för näringsutveckling.

Andra grundläggande förutsättningar som behöver finnas på plats är det jag nämnde tidigare om samarbete över gränserna i de frågor som krävs för att möjliggöra en mer friktionsfri gränsöverskridande renskötsel.

Text samarbete kring rovdjursfrågor. Här finns det mycket att göra mellan ansvariga myndigheter på svensk och norsk sida. De stora rovdjuren är statligt förvaldade och oavsett sida av gränsen eller distrikt eller sameby så måste de skador som rovdjuren orsakar ersättas. Här vet vi att det finns stora skillnader i systemen för att ersätta rovdjursskador på ren och det krävs riktat fokus för att tillrättalägga så att renskötseln som korsar mellan områden som omfattas av de båda systemen inte drabbas orimligt hårt pga att man korsar över till ett område som omfattas av en annan ansvarig myndighet.

När vi nu pratar om näringsutveckling. Rovdjursproblematiken är en väldigt begränsande faktor för renskötselns möjligheter. Många samebyar kan nu visa genom siffror att antalet de varje år i samebyn förlorar till rovdjur är lika stort, i vissa fall större, än antalet ren som kan slaktas varje år. Detta är ohållbart och när vi pratar näringsutveckling så bör vi först titta på vad vi behöver åtgärda för att stärka förutsättningarna för en hållbar och livskraftig renskötsel.

Det har också tidigare här idag nämnts andra markintrång och konkurrerande markanvändning och den pressade situationen som är över Sápmi idag med ett hårt exploateringsstryck.

Det finns också andra exempel på frågor där det behövs ökat samarbete ärt t ex när det gäller slakt över gränserna eller terrängkörning och medhavda vapen på t ex skoter. För att nämna några.

När sedan dessa grundläggande förutsättningar är tillrättalagda så är det möjligt att prata näringsutveckling. Renskötseln som en ursprunglig näring i dessa områden bör ses som en tillgång och ges möjligheter till att utveckla sin näring utifrån sina egna förutsättningar. Olika distrikt och samebyar har olika behov i olika områden beroende på sina egna förutsättningar, vilka områden man använder och på vilken del av året man nyttjar området. Därför finns det inte en lösning för alla utan det bör möjliggöras deltagande utifrån behov. Det viktiga är att behovet hos varje enskild sameby, distrikt avgörs av dem själva.

Men generellt så är övergripande satsningar på att stärka renskötselns grundförutsättningar något som stärker renskötseln som helhet.

Avslutningsvis vill jag sammanfatta något av det jag pratat om kring våra förväntningar från Sámi Riikasearvvi på myndigheter på norsk sida Sápmi.

Vi förväntar oss att myndigheterna på båda sidor om gränsen på ett självklart sätt involverar renskötseln i de frågor som berör dem på ett sådant sätt som ger inflytande.

Vi förväntar oss en öppenhet till att hitta flexibla lösningar anpassade till renskötselns behov och de olika behov som finns hos olika samebyar och distrikt.